

TRI MODEL KULTURE

Među mnogobrojnim radovima o teoriji kulture posebno mesto pripada triju konцепцијама — poznatim delima Kloda Levi-Strosa, Stanislava Lema i Jurija Mihajlovića Lotmana. Mada napisana u različito vreme, ova dela imaju zajedničku »prešu metodološku osnovu i jedinstven »kulturologički start« (termin S. Lema) — ideje savremene strukturalne i sistematske analize.

U ovom radu pozabavimo se uzajamnim vezama navedenih modela i njihovim odnosom prema fenomenu kulture.

Odmah valja skrenuti pažnju na pomalo metaforičku upotrebu termina »model« u delima kojima su predmet naše analize; i mi ćemo ga tako upotrebljavati, mada ćemo se i često koristiti manje strogim (ali i prikladnjijim u dатој situaciji) pojmom »prijava«. Stroga upotreba termina »model« značila bi nasilje nad materijalom – koncepcijama K. Levi-Straosa, S. Lema i J. M. Lotmana.

MODEL KLODA LEVI-STROSA (M I)

Izvori. Mnogobrojna duboka zapažanja K. Levi-Strosa o suštini kulture razbacana su po stranicama čitavog miza njegovih članaka i monografija. U okviru ovog rada potrudimo se da se samo shematski naznačimo njegovu opštu koncepciju, ne zadržavajući se posebno na njenoj evoluciji. Ova shema M I zasnovana je na sledećim radovima K. Levi-Strosa: *Les Structures élémentaires de la Parenté. Paris, 1967; Race et Histoire. Paris, 1952; Anthropologie Structurale. Paris, 1958; Mythologiques I—IV. Paris, 1964—1971.*

Izdvajanje kulture. U ovom modelu pojам »kultura« dovodi se u vezu sa pojmom »priroda« te mu se suprotstavlja ne samo na nivou deskripcije, već i na nivou realnog života čoveka i društva. Ovakvo ostvareno suprotstavljanje manifestuje se na svim nivoima analize, kao društvene organizacije i kao produkta *«L'esprit humain»*. Ovo se, pak, glavno poređenje može proslediti na čitavom nizu pojedinačnih suprotstavljanja.

Najbitnija razlika između prirode i kulture je, prema ovoj konцепциji, izvesna organizacija (organizovanost) kulture, njena sredost, postojanje sistema institucionalnih pravila, koji određuju i konstitušu kulturu. Pravila koja regulišu svet prirode, — a Levi-Stros mi u kom slučaju ne tvrdi da je priroda neorganizovana, jesu pravila biološke prirode. Kultura kao fenomen nije određena biološkim faktorima, već ulogom kulturne tradicije i nenaslednim (negenetičkim) načinom organizovanja, čuvanja i emitovanja informacije.

Kardinalno suprotstavljanje prirode kulturi može se pokazati na tri para oznaka koje određuju to suprotstavljanje.

Pre svega, priroda se odlikuje univerzalnošću i jedinstvom zakonitosti funkcionisanja. Odavde proizilazi da je sve univerzalno u čoveku povezano sa biološkom suštinom, pa poznajući prirodnu oblasti prirode. A prirodu karakteriše spontanost, nesređenost, pečat verovatnoće u načinu funkcionisanja.

Sa druge strane, sve što je povezano sa normama, pripada sferi kulture i odlikuje se partikularnošću, i relativnošću u sferi primene, tj. u ovom slučaju zakonitosti funkcionisanja nemaju univerzalan karakter.

Kada se uopšte ove fizičko-fizičke karakteristike dobjiva se sledeća

PRIRODA	—	KULTURA
univerzalnost	—	partikularnost
spontanost	—	norma
neogramičenost	—	relativnost

Suprotstavljanje »priroda — kultura« nije unapred propisana činjenica i nije konkretni aspekt univerzalnog reda. Da bi se shvatila suština kulture neophodno je otici u prirodu, zato što kultura nije nadgradnja prirode, nego sintetička kopija onoga što već postoji u prirodi, ali je razasuto, (razjednjeno), kopija koja je moguća jedino zahvaljujući delatnosti moždanih struktura što same pripadaju svetu prirode.

Suprotstavljanje »priroda — kultura« na nivou deskripcije je, po K. Levi-Strosu, deskripcija paradigmatske. To se suprotstavljanje u sintagmatsici pojavljuje kao suprotstavljanje *normalnog* (ne-napravljenog, neoznačenog) *transformisanom* (pravljrenom, označenom). Pokadšto se ono opisuje i drugom tenminologijom, u vezi sa razlikovanjem dveju osovina u okviru M I: metafore — paradigmе — harmonije — sličnosti i metonimije — sintagme — melodije — kontagiozitet. To se razlikovanje koristi prilikom opisa različitih kodova i fenomena koji određuju i čine kulturu.

Mehanizam funkcionisanja. Problem prelaska iz prirode u kulturnu rešava se prema M I upućivanjem na dva tipa mehanizama koji definisu funkcionišanje, pa prema tome i postojanje svih faktora suprotstavljanja.

Prirodu karakterišu ciklički procesi koji se ponavljaju: oma »daje« samo ono što je dobijeno, jer njome upravljaju stalnost i kontinuiranost genetičkog nasledja u čoveku. Kulturu, pak, karakterišu procesi nagomilavanja, kondenzacije, kada individua dobija više nego što daje, i daje više nego što dobija. Ovo dvostruko narušavanje ravnoteže (homeostata) rezultat je dveju suštinskih osobina-vaspitanja (i socijalizacije) i pronalažaštva, koji su jedni drugom suprotni i suprotstavljaju se genetičkom nasleđu. Priroda se, kao i kultura, razvija prema dvostrukom ritmu dobijanja (davanja). Međutim, taj proces igra u kulturi znatno važniju ulogu.

Uloga jezika u kulturi. M I pripisuje jeziku konstitutivnu ulogu. Razmatrajući pitanja određenog jezika i određene kulture, ježika i kulture u celini, lingvistike i antropologije, Levi-Stros dolazi do zaključka da je jezik rezultat, odraz kulture, s jedne strane, i konstitutivni deo kulture, — sa drugе. Jezik je uslov postojanja kulture (jer se kultura uči putem jezika). Jezik je ugrađen u temelje složenijih struktura kulture, a oba su ovu fenomena slično organizovana na novou strukture (logički odnosi, opozicije, korelacije). U širem semiotičkom kontekstu, Levi-Stros predlaže da se svaka socijalna struktura posmatra kroz prizmu komunikacije, izdvajajući pritom tri sfere — razmena braćnih partnера, razmena dobara (roba i usluge), razmena saopštenja. Ovde je najbitnija mogućnost da se ti procesi razmatraju lingvo-semiotičkim metodama.

Pitanja deskripcije kulture. Opisati pojedinačno kulturnu u okviru M I, znači dati sinhroni opis institucija i njihovih funkcionalnih uzajamnih odnosa, otkriti dinamiku procesa uzajamnog uticaja ličnosti na kulturu, i kulture na ličnost. U navedenom modelu glavna pažnja je posvećena izdvajajujući opisu sistema kodova koji određuju mentalnu strukturu kolektivnog nesvesnog, kako u okviru pojedinačne kulture, tako i u pogledu različitih kulturnih areala. Izdvajanje sistema kodova (socijalni, kosmologički itd.), utvrđivanje mogućnosti ponovnog kodiranja i ekvivalentnosti među njima, pronađenje njihove hierarhije – što vodi ka očitovanju fundamentalnih razlika između prirode i kulture, može se manifestovati u raznim kulturama (i u raznim kodovima iste kulture) različito. Uopšte uzev, na nivou strukturalne deskripcije u M I nije u prvom planu potrebna da se izuči materijalna supstancija, niti način na koji se manifestuju kulturni fenomeni, nego izdvajanje univerzalne kulture, koja je moguća jedino na nivou strukture.

Međutim, upravo izučavanje strukturalnih aspekata kulture ne uklida neophodnost izučavanja i »narodnih« i »naučnih« modela, pošto istinsko izučavanje kulture pretpostavlja izučavanje segmentacije stvarnosti i njene transformacije u sferu kulture, i sa tačke gledišta subjekata kulture koja se izučava (»narodni, autohtonim modeli«), i sa tačke gledišta istraživača, koji stvaraju analitičke modele tih procesa. Naučni model kulture, po K. Levi-Strosu, bazira se na izučavanju činjenica realiteta, njegovih »narodnih« i analitičkih modela, tj. u odnosu prema objektu koji je predmet deskripcije — to je u suštini model trećeg reda.

MODEL KULTURE STANISLAVA LEMA (M II)

Izvori: *Summa technologiae*, Kraków, 1967; *Filozofija przy-
padku*, Kraków, 1968.

Izdvajanje kulture. U okviru ovog modela Kultura se proučava u odnosima dva objekta — znači u njenom odnosu prema Prirodi, pa je u tom smislu Lemov model — model širokog ekološkog konteksta, jer se Kultura (u celini) igra sa Prirodom, a

imanentno-unutrašnja dinamika kulture ostvaruje se, realizuje, preko kretanja od marginalne pozicije ka centru, ili, koristeći se terminologijom Lema, — od supkulture ka kulturi.

Kultura se razmatra kao oblik igre, kao metaigra koja je sveukupnost igara. Kultura (praktično čovek ili grupa ljudi) se igra sa Prirodom, uz to ove igre mogu premašivati sopstveni kulturni smisao, tj. bogata sadržajem interpretacija nekog fenomena može da se pojavi i posle njegovog uključenja u igru. Energetska rezervna te metaigre i svake unutrašnje igre je luft, neka vrsta informacijskog obilja svake kulture u odnosu prema onom minimumu koji uspostavlja Priroda (u slučaju metaigre), ili sama Kultura (u slučaju unutrašnje igre — kretanja od supkulture ka Kulturi). Sve su igre koje igra Kultura (i one spoljašnje, ekološke, i one unutrašnje, imanentne) zasnovane na principu homeostaze, jer je osnovni (s tačke gledišta Lema) zadatak, osnovna obaveza, uslov opstanka svake kulture — ostvarenje određenog minimuma pravila na svakom nivou igre, koja teži jednom cilju — obezbeđenju opstanka, uspostavljanju neke ravnoteže.

Uloga jezika u kulturi. U M II jezik se ocenjuje kao stabilizator kulture. S. Lem često koristi vrlo široko, semiotičko shvatanje jezika i gleda na igru kulture kao na kod, »nadjezik«, koji je tehnički-aktivitan, informaciono-adaptabilan i samoorganizaciono-automačian. Sama, pak, pojedinačno uzeta kultura je »tekst« koji slučajno ostvaruje jednu od mnogih mogućnosti. Kod kulture može se posmatrati sa dva stanovišta: plana operacija, iz kojih se formira (i čiji broj stalno raste), i plana značenja, koja ga uslovjavaju (i čiji broj opada). Kod se u procesu evolucije iz jednoznačnog transformiše u više značni, tako da stabilnost više značnosti svedoči o nestabilnosti istorije. Kod kulture ne stvara proizvoljne konstrukcije, štaviše, preko opisa međukodskih različika kultura (uključujući i subkulture) moguće je opisati međusobne kulturne razlike.

Uopšte uzev, kodove kulture je moguće opisati prema sledećim oznakama:

Kultura

KOD KULTURE	KOMUNIKACIJA kulture
plan operacija	plan značenja
više značnost	jednoznačnost
jednostavnost	složenost
stabilnost	nestabilnost

Kod kulture je tvorevina obilja, ali se to obilje smanjuje kada se realizuje u komunikaciju odredene kulture.

Pitanja deskripcije kulture. U okviru M II primenjuje se jezik opisa teorije igara, teorije sistema i semiotike. Kultura se opisuje kao slojevit sistem igara i pravila tih igara (kodova), koji čine supkulturu i čiji skup, sa svoje strane, i čini kulturu. Kultura se može opisati putem rečnika (kulturema i pravila). Mechanizam kulture i u tom slučaju određuje specifiku njenog dejstva.

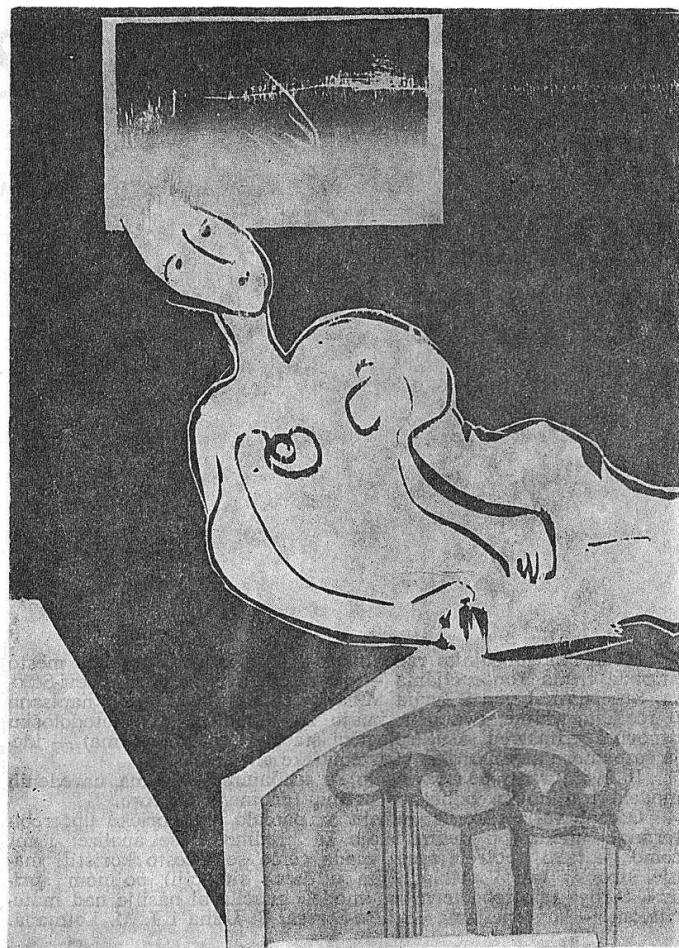
MODEL KULTURE J. M. LOTMANA (M III)

Izvor: Lekcii po tipologii kul'tury. Tartu, 1970; O semiotičkom mehanizmu kul'tury (zajedno sa B. A. Uspenskim), Trudy po znakovym sistemam. U Tartu, 1971, str. 144—167.

Izdavanje kulture. U okviru M III kultura se shvata kao neki visokomodelirajući sistem znakova koje društvo izdvaja (i suprotstavlja) iz oblasti ne-kulture. Ona je aktivan autonomani sistem koji događaje iz sveta realnosti deli na dve grupe, unoseći neke od njih u svet kolektiva kao tekstove (istovremeno im pripisujući i značenje »kulture«), izvodeći druge u pozadinu (ne-kultura, »prostor vankulture«). Svaka kultura funkcioniše stvarajući i svoju pozadinu (ne-kultura, anti-kultura). Otud je prilikom tipološkog opisa neophodno opisati sve tekstove kulture, jednakoj kao i ne-kulturi.

Mehanizam kulture je izmena stepena značenja u odnosu na prihvaćenu normu, kada se proces semiozisa opisuje terminima semiotizacije/desemiotizacije. Pretpostavlja se da je odnos prema značku i značenju — tipološka odlika kulture. Izdvajaju se dva tipa kulture — »usmereni prvenstveno na izraz« i »usmereni prvenstveno na sadržaj«. Ovi se tipovi opisuju prema sledećim parovima suprotnosti: pravilno/nepravilno, sistem tekstova/sistem pravila, istinito/lažno, simbol/ritual i sl. — za kulture koje se orientišu na izraz, i regulisano/neregulisano, ektropija/entropija, kultura/priroda i sl. — za kulture koje se orientišu na sadržaj.

Iz osnovnih imanentnih karakteristika kulture određuje se njen znakovni karakter, strukturalnost, veza sa svešću, jedinstvo u kolektivu i raspečkanost, množina unutar većeg kolektiva (društva), dinamizam, mogućnost metakulturnih pojava (tipa »roman o romanu«).

Uloga jezika u kulturi. Jezik je suštinska komponenta kulture, komponenta koja organizuje, strukturira čovekov pogled na svet, »pretvara« »otvoreni« svet realija u »zatvoreni« svet naziva. Sa stanovišta M III, jezik i kultura su neodvojivi u realno-istorijskom kontekstu. Kao rezultat navika jezičke komunikacije, čovek stvara »presumciju strukturnog« u regulisani osećaj i mogućnost korišćenja sredstava komunikacije. Kultura se u okviru ovog modela ne opisuje samo kao jezik (nekad kao strukturu), već i na nivou fenomenologije, gde se shvata kao jezik »kolektivne svesti«, jezik koji može biti realizovan (u zavisnosti od tipoloških karakteristika) ili u nizu tekstova, ili u pregledu pravila koja definišu način funkcionisanja kulture. U M III koristi se i druga terminologija, ona koja ukazuje na karakter zavisnosti i proizvodnosti u opštoj hijerarhiji sistema znakova: prirodnji jezik — privobitni modelirajući sistem (u smislu hipoteze Sapira-Vorfa), različiti nivoi kulture — sekundarni (tj. građeni na jeziku i prema tipu jezika) modelirajući sistemi.

Nauka o kulturi stvarana je sa pozicija kulture i ona je kulturni fenomen.

Svaki model kulture je odraz, rezultat, čimjenica ove nauke (tačnije: odabranog jezika deskripcije), sa čijih pozicija se i istražuje; prevedeno na jezik kulturnologije — svaki model je supkulturalno uslovljen. I ne treba dokazivati da tri opisana modela kulture pokazuju koliko se razlikuju modeli, pravljeni sa tačke gledišta antropologa, kibernetičara i semiotičara. Opštenučno metodološko jedinstvo prilaza koje analiziramo omogućava, ipak, ne samo predređenje, već i ocenu efektivnosti svakog prilaza.

Sva tri modela genetički su povezana sa idejama savremenog strukturalizma, a dva poslednja (M II i M III) sa onom njegovom varijantom koja je prisutna u M I.

Zadržaćemo se na opštim crtama (i mestima) sva tri modela.

1. Kultura se *sui generis* izdvaja preko njenog suprotstavljanja prirodi (ili nekom drugom sistemu koji je zauzeo njen mesec). U ovom pogledu koncepcija K. Levi-Straosa predstavlja »najčistiju« varijantu — upravo opis suprotstavljanja kulture — priroda; prema koncepciji S. Lema kultura se, takođe, suprotstavlja prirodi — na ranim etapama svoga razvijanja, a na kasnijim — tehnološkim. Ova su dva prilaza povezana sa »ontološkim« reše-

njem problema. U koncepciji J. M. Lotmana predložen je apstrakt-niji pokušaj — izdvajanje kulture od ne-kulture, ne povezujući to sa »ontološkim« rešenjem pitanja.

2. Kada definišu kulturu, sva tri autora polaze od njenih informacionih aspekata, što omogućava da se izbegne objašnjenje pojma putem nabranjanja (Tejlorovog tipa), koje u sebi krije opasnost od nepotpunosti. Na osnovu opšte za sva tri modela definicije kulture kao načina emitovanja i čuvanja negenetičke informacije (tačnije — negenetičkih, nenaslednih metoda emitovanja informacije), autori polaze od mogućnosti stroge strukturalne (i sistematske, u M II) deskripcije presuncije strukturalnosti, regulisanosti same kulture. To se potvrđuje izučavanjem sistema srodstva i prvobitnih klasifikacija (K. Levi-Stros), zakonitosti ekologije kulture (S. Lem) i semiotičkih zaškona imanentnog razvijatka kulture (J. M. Lotman).

3. Sva tri modela dodeljuju značajno mesto u strukturi kulture — jeziku. U M I jezik je konstitutivan deo, osnova kulture, sa jedne strane, i deo i rezultat kulture, sa druge. U M II jezik je stabilizator kulture, u M III — njen mehanizam.

Ipak, svi modeli nisu samo bliski po oceni uloge jezika u kulturi, nego i po analizi kulture, gde primenjuju lingvističku metodologiju i deskriptivnu aparaturu: kultura je hijearhijski komplet jezika (kodova), koji predstavljaju nadgradnju prirodnog jezika (upor, sekundarne modelirajuće sisteme u M III).

4. Ostajući dosledan sinhronijskom stavu, K. Levi-Stros se ne bavi izučavanjem dinamike kulture, zakonitosti njenog funkcionalizanja. Nasuprot njemu, koncepcije S. Lema i J. M. Lotmana pridaju ovim pitanjima izuzetnu pažnju.

U modelu S. Lema to je igra sa Prirodom ili tehnoevolucijom na principu homeostata, ali igra sa lufotom, na osnovu čega je model dinamike kulture — stohastički model, koji opisuje stalno kretanje od periferije ka centru, a ulog, pravila i dobitak ove igre su promenljivi. To dovodi do rušenja postojeće strukture, cepanja kulture u celini na supkulturne, gde svaka kultura u izvesnom smislu ponavlja opšti kulturogenetički start.

U modelu J. M. Lotmana dinamizam kulture je njenosvojstvo, pri čemu se u osnovu stavlja informacijski aspekt kulture (sama kultura shvaćena je kao informacija). Dinamizam kulture objašnjava se čisto pragmatičnim oznakama u odnosu prema kolektivu — ulaženje u svest kolektiva, potreba za novim, imanentna osobenost metajezičkih tvorevinu, rast informacijskih mogućnosti kulture što podsećaju na lavinu.

Pa ipak, složenost izučavanja pitanja funkcionalisanja kulture i činjenica da nisu dovoljno obrađeni u nauci još uvek ne dozvoljava dublja uopštavanja, mada pokušaji njihovog rešavanja u M II i M III znače suštinsko ikretnanje napred.

5. Pokušaj rekonstrukcije i sistematizacije pogleda tri teoretičara kulture bio je orijentisan na poređenje ovih triju koncepcija, što je, sasvim prirodno, dovelo do njihove shematisovane i uprošćene predstave. Međutim, to je metodološki opravданo, jer se tako rasvetljavaju njihove jake i slabe strane, posebno što se tiče jačine objašnjenja i punoće zahvata predmeta — fenomena kulture.

Ovde su pokazane sličnosti navedenih koncepcija — bliskost u osnovnim polaznim tačkama. Ali, bitno je da u svojim specijalnim aspektima oni uzajamno dopunjavaju jedan drugog, zajedno obrazujući ne samo tri pristupa kulturi, nego i tri nivoa deskripcije i analize kulture — njene suštine, ontologije (M I), spoljašnjih i unutrašnjih faktora njenog funkcionalizanja (M II i M III).

Objektivne teškoće koje stoje na putu stvaranja kulturologije — kultura je i objekat i subjekat ove nauke, — nisu, sigurno je, prebrodene u okviru ovih koncepcija: njihov metodološki nivo nije još dovoljno visok, jezik deskripcije je suviše metaforičan, punoča i sistematičnost su daleko od željene mere. Možda je smisao poređenja ovih modela i u tome da se pokaže njihova opštost, razlika i uzajamna povezanost.

I, najzad, sva tri prilaza su, očigledno ili manje očigledno, povezana sa idejom igre.

Model I, posebno prepuna konkretnog materijala četvorotomna knjiga »Mythologies«, u opštem obliku svakako opisuje igru u kulturi, igru različitih kodova (koji čine kulturu) po pravilima a koja razlučuju ljudsko i »kulturno« od prirodnog. Navedena pravila ih transformišu u kulturu (zajedno sa njima i čoveka kao tvorca i »korisnika«). Jedan od najvažnijih momenata ove transformacije je brikoliranje (posredno pogadanje, u bilijaru: odboj lopte od ograde — prim. prev.), naravno, termin »igri« se ovdje podrazumeva. Igra kulture kao stalni, fundamentalni proces izlazi na videlo u širokom sistemu opisanom u delima K. Levi-Strosa, a, po svemu sudeći, to je onto-logika postojanja čoveka i društva (upor. u vezi sa ovim teško prevodljivi naslov četvorotomne serije i moguće ekvivalente).

Model II znatno manje pažnje posvećuje pitanju »šta čini kulturu kulturom«. To je sasvim razumljivo, kada se zna da S. Lema zanima druga oblast — »šta se i kako igra sa kulturom«, bilo da je u pitanju priroda, tehnoevolucija ili slučaj. M II se više bavi verovatnoćom ekologije kulture, tj. ulogom spoljašnjih u odnosu na imanentnu strukturu kulture faktora, onih što se »igraju sa kulturom«.

Za razliku od navedenih prilaza, nasuprot tome, u modelu III glavna pažnja se posvećuje zakonitostima kulture, objašnjenju pravila po kojima se odvija igra kulture (tačnije: sama kultura).

S ruskog preveo
B. Kosanović

joyica aćin

RAZNO I JOŠ

Mnoštvo je jezika u istom jeziku. Njihovi su intenziteti bez memri, bez oslonca i cilja; figure im se uzajamno probijaju, podudaraju i osporavaju. Više ih je nego što nam otvorene mogućnosti čitanja dozvoljavaju da ih prebrojimo, ma bilo da je reč i o nekom broju koji operiše sa suprotnostima. Prozirnost interpretacije je nemoćna pred ovim retorikama intenziteta. U njima odlomak uvek nadilazi celinu, čistina završenost, bespuće otvorenost, proces smrti književnu predstavu. Sa njima materijalistički heteroklitnost funkcioniše u tekstu. Anagramska aktivnost teksta prati jedino metriku nesvesnog, nepotpustljivost odsutnog. Tu je *ritam protiv logosa*. Logaritmički jezici počivaju u zagasitosti novog oblika pesništva koje zdržuje subjekt i govor, telo i znak, u neizrecivu nepovrtnost. Oni su besklasna digrafska, poligrafska bit *materijalističkog čitanja*.

Pozni i dragoceni jezik muškosti. Jezik zatomljen, „kratak i krupan“... Sapunica uravnutežena, kiselinom i mašću: jer, kakva blagođet držati sapun u rukama! Telo ogrezo u zimu, grudve leda koje nestaju u dodiru sa vickastom i topлом penom; oskudica i samotnost mešavine peska i žuljeva potčinjava se naporu da se počine u noći, u tamnoj knjizi čekanja.

Ta moja odviše tužna epistolarna retorika ...

Bezrazložno skitanje jezikom, tragajući za čim: za naukom, za pesništvom?

Telo mi se otkriva u sudaru, u klonulom okrilju žene. Eto izgubljenog vremena". Ono je neprestano u nama. Neka jednakost ga aktivira, i mi se sećamo. Ništa tude, uvek sopstveno. Da, — sveda možemo da nađemo jedino na sebe. Svaki predeo je naša posna i, istovremeno, bezdana utroba. Otvorenost naše skrivenosti nas progoni. Tragajući za odgovorom, mi se ustežemo pred njim. Koji je izbor tela? Uznesenost duha?

Miris za koji sam verovao da potiče iz grla žene, sa njenih umešnih prsa, iz oporog pazuha, miris je jednostavan — miris šala koji mi na vejavici ovija vrat. U mekoj zimi naselja. Miris zimske ljubavi, to je miris mog šapata, slast zagrejane pljuvačke. To si mi, prijatelju, otkrio resko i hotimice. Zlato se ne pita o mitu srebra. Stvar mitologike. Paralogike antičkog jezika. Srebro je užasavalo zelenala lihvare urednog govora, higijenskog stiha. Ezra Paund, ljubitelj boksa u Parizu, bez dara se lomi na vetr. Morski vuk prestonih dvorana, poliglotski mrska Piza i kavez u kojem se krevanje i žestoko krekaju neobjašnjivi osuđenici na smrt. Kutija poput vojničkog zatvora i dramatična Ženeova „svetačka“ povest o neminovnoj pederastiji ili mnogopolnosti.

Izložiti: u prikrajku zgrabiti, ščepati srčanost za uši, za bubrege — lovačka puška čehoslovačke ili ruske proizvodnje, magnetofon, dalekozor od 90 do 1000... Lovac na žohare.

Naći pravu olovku, glatkcu i ne odiše oblu pisaljku, pero koje ravnomerno, olovno, dopušta da bude popijeno sa melanholičnim mastilom, koje zavodljivo škripi prodireći taman koliko je neminovno u čednost hartije a pri tome je ne skrnaveći... Takvo koje se ne opire odgođenoj neumoljivosti prstiju, ne muči ih, nežno ih odgaja i ne ostavlja im žuljeve i kojekakve čireve.